

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobce: **S. M.**, proti žalovanému: **Krajský úřad Olomouckého kraje**, se sídlem Jeremenkova 40a, Olomouc, o přezkoumání rozhodnutí žalovaného ze dne 24. 10. 2005, č. j. KUOK/30489/05/OSV-DS/7025/SD-211, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 3. 2010, č. j. 38 Cad 31/2005 – 144,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou u Krajského soudu v Ostravě dne 2. 11. 2005 se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje ze dne 24. 10. 2005, č. j. KUOK/30489/05/OSV-DS/7025/SD-211. Žalovaný jím zamítl odvolání žalobce směřující proti rozhodnutí Městského úřadu v Zábřehu ze dne 30. 8. 2005, č. j. Soc/552/5751/2005/Dv, jímž nebyla žalobci přiznána dávka sociální péče, a napadené rozhodnutí potvrdil.

V řízení o žalobě žalobce požádal o ustanovení zástupce, a to advokáta JUDr. Víta Vohánky, se sídlem Na Zámecké 457/5, Praha. Krajský soud v Ostravě ustanovil žalobci usnesením ze dne 13. 3. 2008, č. j. 38 Cad 31/2005 - 56, zástupce z řad advokátů JUDr. Milana Janíčka, se sídlem Šumperk, Slovanská 21. Proti tomuto usnesení podal žalobce kasační stížnost, v níž žádal změnu v osobě advokáta, konkrétně ve prospěch JUDr. Víta Vohánky. Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl rozsudkem ze dne 14. 5. 2008, č. j. 3 Ads 46/2008 – 73, přičemž poznamenal, že právo žalobce na odborné zastoupení osobou

s právnickým vzděláním v řízení před soudem je toliko právem na zástupce, jímž může být i advokát, nikoli však právem na konkrétního zástupce, kterého žalobce označil.

Dne 12. 6. 2008 podal žalobce žádost o změnu v osobě advokáta a opětovně žádal ustanovení JUDr. Víta Vohánky, který jej zastupuje u Městského soudu v Praze. Ustanovený advokát JUDr. Milan Janíček se žalobcem nekomunikuje, jedná o něm bez jeho vědomí a jejich zájmy jsou v rozporu. Krajský soud v Ostravě návrh žalobce usnesením ze dne 3. 7. 2008, č. j. 38 Cad 31/2005 – 81, zamítl s odůvodněním, že ustanovený zástupce v dané lhůtě doplnil žalobu tak, jak byl soudem vyzván, a žalobce neuvedl žádné konkrétní skutečnosti, které by založily předpoklad možného střetu zájmu mezi ním a ustanoveným advokátem. Kasační stížnost proti uvedenému usnesení Nejvyšší správní soud zamítl rozsudkem ze dne 27. 11. 2008, č. j. 3 Ads 97/2008 - 94.

Dne 31. 12. 2008 žalobce opětovně požádal o změnu v osobě advokáta a ustanovení JUDr. Víta Vohánky. Krajský soud v Ostravě návrh žalobce usnesením ze dne 16. 1. 2009, č. j. 38 Cad 31/2005 – 101, zamítl jako nedůvodný. Konstatoval, že advokát JUDr. Janíček byl žalobci ustanoven z důvodu procesní ekonomie, žádost o změnu ustanoveného advokáta žalobce dostatečně nezdůvodnil. Kasační stížnost proti uvedenému usnesení Nejvyšší správní soud rovněž zamítl rozsudkem ze dne 25. 11. 2009, č. j. 3 Ads 46/2009 - 129.

Přípisem doručeným krajskému soudu dne 9. 2. 2009 požádal zástupce žalobce JUDr. Milan Janíček, aby byl zproštěn zastupování svého klienta, neboť žalobce žádá zrušení jeho ustanovení s tím, že zájmy advokáta jsou v rozporu s jeho a nedůvěřuje mu. Usnesením ze dne 11. 3. 2009, č. j. 38 Cad 31/2005 – 113, krajský soud k této žádosti zprostil JUDr. Milana Janíčka povinnosti zastupovat žalobce v tomto řízení.

Dne 24. 2. 2010 žalobce požádal o ustanovení advokáta Mgr. Františka Drlíka. Napadeným usnesením ze dne 25. 3. 2010, č. j. 38 Cad 31/2005 – 144, rozhodl Krajský soud v Ostravě o tom, že se žalobci zástupce z řad advokátů neustanovuje. V odůvodnění krajský soud uvedl, že žalobci ustanovil advokáta z místa jeho bydliště z důvodu procesní ekonomie a ustanovený advokát podle výzvy soudu k ochraně žalobce dne 31. 3. 2008 náležitě doplnil žalobu. Žalobce opětovně bezdůvodně žádal, aby mu soud ustanovil advokáta jiného. Tímto svým chováním jen prodlužoval řízení. Krajský soud v Ostravě opřel tento svůj závěr o jednání žalobce v řadě dalších věcí vedených před tímto krajským soudem, v nichž žalobce rovněž opakovaně vznáší námitky vůči zástupcům, kteří mu byli k jeho žádosti ustanoveni (např. vůči JUDr. Petrovi Jaškovi ve věci vedené pod sp. zn. 38 Cad 2/2006, vůči JUDr. Milanu Janíčkově ve věci vedené pod sp. zn. 38 Cad 1/2006 či vůči JUDr. Milanu Ostřížkově ve věci vedené pod sp. zn. 38 Cad 1/2007). Krajský soud dále podotkl, že žalobci nic nebrání, není-li spokojen s osobami advokátů, kteří mu byli soudem ustanoveni, aby si zvolil sám advokáta a předložil plnou moc k zastupování.

Proti tomuto usnesení krajského soudu podal žalobce kasační stížnost, v níž žádal jeho zrušení a požadoval, aby mu byl ustanoven jako zástupce advokát Mgr. František Drlík.

Nejvyšší správní soud posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že byla podána osobou oprávněnou a je přípustná za podmínek ust. § 102 a § 104 s. ř. s. Stěžovatel pro toto řízení o kasační stížnosti nemusí být v souladu se setrvalou judikaturou zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.), neboť povaha napadeného rozhodnutí – zamítnutí žádosti žalobce o ustanovení zástupce – vylučuje, aby nedostatek podmínky povinného zastoupení bylo možné považovat za překážku meritorního projednání této věci (srov. např. rozsudek sp. zn. 4 As 21/2004, ze dne 27. 5. 2004, viz www.nssoud.cz).

Podle ust. § 35 odst. 8 s. ř. s. navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování v takovém případě platí stát. Smyslem tohoto ustanovení je poskytnutí faktické a odborně fundované ochrany práv osobě, která splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, a u níž je takové ochrany třeba. Jedině tak lze v kvalifikovaných případech dostát zásadě rovnosti vyjádřené v ust. § 36 odst. 1 s. ř. s. Nejvyšší správní soud zde dodává, že má-li být tímto ustanovením založeno konkrétní subjektivní právo účastníka řízení na odborné zastoupení osobou s právníkem vzděláním v řízení před soudem, pak toto právo je toliko právem na zástupce, jímž může být i advokát, nikoli však právem na konkrétního zástupce, kterého osoba navrhuje ustanovení zástupce ve svém návrhu označuje. Taková interpretace by se dotýkala samotného smyslu ustanovení zástupce soudem.

Ustanovení zástupce podle ust. § 35 odst. 8 s. ř. s. je tedy podmíněno jednak tím, že jsou u účastníka řízení dány předpoklady k osvobození od soudních poplatků, jednak tím, že je tohoto opatření třeba k ochraně jeho práv. Jak vyplývá z usnesení krajského soudu ze dne 13. 3. 2008, č. j. 38 Cad 31/2005 - 56, považoval soud na základě posouzení osobních, majetkových a výdělkových poměrů žalobce předpoklady pro jeho osvobození od soudních poplatků za splněné. V pojednávané věci tak hraje klíčovou roli zhodnocení podmínky potřeby ochrany práv žalobce. Zde je spornou otázkou, zda postup účastníka řízení opakovaně vznášejícího bezdůvodné a obstrukční výhrady proti ustanovenému zástupci může vyústit v rozhodnutí soudu o tom, že mu po zrušení zastoupení tímto zástupcem již jiného zástupce z řad advokátů neustanoví.

Nejvyšší správní soud v této souvislosti považuje za nezbytné zdůraznit, že právo na ustanovení zástupce, jakožto integrální součást práva na právní pomoc před soudy a jinými orgány veřejné moci (čl. 37 odst. 2 Listiny), není v žádném případě pouze formálním institutem, ale naopak by mělo vést k reálné ochraně práv účastníka v řízení. Účastník tak má chránit svá práva za přispění ustanoveného zástupce efektivněji a kvalitněji, aby jeho postavení bylo rovné s postavením účastníka (správního orgánu), jehož sociální a ekonomické postavení je silnější. Ustanovení zástupce navrhovateli tedy není automatickým úkonem soudu, nýbrž úkonem vyžadujícím posléze také určitou součinnost ze strany účastníka řízení. Aktivita účastníka řízení se pak nutně musí projevit rovněž v komunikaci s ustanoveným zástupcem, resp. v jejím způsobu. Nekomunikuje-li účastník řízení s advokátem vůbec či nedostatečně nebo komunikuje způsobem, který advokát oprávněně vnímá jako projev nedůvěry vůči své osobě, je dán důvod ke zrušení ustanovení, neboť v takovém případě by se zastoupení zcela míjelo svým účinkem. Tento závěr má oporu v § 20 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, dle kterého je advokát oprávněn odstoupit od smlouvy o poskytování právních služeb, popřípadě požádat o zrušení

ustanovení či požádat Komoru o určení jiného advokáta (§ 18 odst. 2 tohoto zákona), dojde-li k narušení nezbytné důvěry mezi ním a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost. Ustanovený zástupce má přitom v řízení před soudem v zásadě stejné postavení, jako zplnomocněný advokát (§ 31 odst. 2 občanského soudního řádu).

V dané věci je přitom nepochybné, že žalobce prostřednictvím svého soudem ustanoveného zástupce reálně nehájil svá práva, neboť mu neposkytoval jakoukoli smysluplnou součinnost a opakovaně se stejně jako ve všech jiných žalobních řízeních domáhal jiného než ustanoveného advokáta, aniž by pro toto konání uvedl rozumné a věcné důvody, které by jeho žádosti ospravedlňovaly. Nejvyšší správní soud podotýká, že je na účastníkovi řízení, jakých procesních nástrojů využije k hájení svých práv a nelze mu v jejich využití bránit, ale zároveň je třeba zdůraznit, že takovéto uplatňování procesních práv (opakované a bezdůvodně vznášené výhrady proti ustanovenému zástupci) reálně nevede k rozhodnutí v meritu věci a vede pouze k průtahům řízení, které si však způsobuje účastník sám svým postupem a nelze je tak přičítat k tíži správních soudů (k tomu srov. i názor vyslovený Ústavním soudem v jeho nálezu ze dne 12. 4. 2007, sp. zn. I. ÚS 603/06). K tomu je vhodné podotknout, že zneužívání procesních práv zcela určitě nespadá do rámce ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a právní pomoc.

V zájmu žalobce tedy bylo vyvarovat se takového jednání, které by mohlo vést jednak k bezdůvodnému a zbytečnému narušení vzájemné důvěry mezi advokátem a klientem z jeho strany a jednak k závěru o nedostatku poskytované součinnosti. Protože tak žalobce nejednal, zmařil účel, pro který mu byl zástupce ustanoven. Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že krajský soud nepochybil, jestliže žalobci na jeho žádost již žádného zástupce neustanovil, neboť to vzhledem k obstrukčnímu jednání žalobce postrádalo smysl. Nejvyšší správní soud zde vzal v úvahu i fakt, že ustanovený advokát již na výzvu krajského soudu odstranil nedostatky žaloby. Na základě uvedeného Nejvyšší správní soud tedy kasační stížnost podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení ze zákona, žalovaný správní orgán byl ve věci úspěšný, rovněž však s ohledem na předmět řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení ze zákona. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 4. srpna 2010

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu